

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 50 Volume: 10 Issue: 50

Haziran 2017 June 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**BİREYSEL SPOR VE TAKIM SPORU YAPAN SPORCULARIN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN
ARAŞTIRILMASI**
**THE INVESTIGATION OF AGGRESSION LEVELS OF ATHLETES WHO DO INDIVIDUAL SPORT AND
TEAM SPORT**

Sinem KAFALI*
İrem HÜNKAR*
Orçun KEÇECİ**
Erdoğan DEMİRAY***

Öz

Bu çalışmanın amacı; sporcuların cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim durumu ve spor branşlarına göre saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmanın evrenini İzmir iline bağlı olan spor kulüplerinin sporcuları oluşturmaktadır. Bu evreni 2016-2017 sezonunda müsabakalara katılmış, toplamda 253 kişiden oluşan basketbolcular, hentbolcular ve atletler örneklem grubu olarak temsil etmektedir. Veri toplama aşamasında katılımcılar, araştırmacılar tarafından düzenlenen kişisel bilgi formunu ve Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'ndeki maddeleri cevaplandırmışlardır. Verilerin analizinde Bağımsız-Örnek T Test yönteminde faydalanılmış ve istatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarından elde edilen değerlerde; erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre, bireysel sporlarla uğraşan katılımcıların takım sporlarıyla uğraşan katılımcılara göre daha saldırgan tutumlara sahip olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, Bireysel Sporlar, Takım Sporları.

Abstract

The aim of this study is to compare the athletes' aggression levels in terms of sex, age, marital status, educational status and sports branches. The athletes of sport clubs which connected to province of İzmir form the universe of this study. A total of 253 competitive athletes (2016-2017 season) engaging in basketball, handball and athletics constituted the sample of this study. During the data collection phase, the participants answered the questions of Buss-Perry Aggression Questionnaire and the personal information were collected using a form prepared by the researchers. In data analysis, Independent-Samples T Test was used. Statistical significance level was set as $p \leq 0.05$. Results of the statistical analyses showed that the male participants have more aggressive attitudes than females and individual sports athletes have more aggressive attitudes than team sports athletes.

Keywords: Aggression, Individual Sports, Team Sports.

1. GİRİŞ

İlkel insanlar, uzun yıllarca insanın fiziki gücüne kıyasla daha üstün olan hayvanlar alemi ve doğanın zorlayıcı şartlarına karşı aklını kullanmadan savunmasız kalmıştır. Bu ölüm-kalım mücadelesinde açlığı ve susuzluğu gidermek, sıcağın ve soğuktan korunmak, güvenliğini sağlamak için özellikle erkekler kendilerini avlanma, barınma ve savaşma işlerinden sorumlu hissetmişlerdir (Alpman, 1972). Sporun, bu vahşi yaşam ve savaş ortamında gerçekleşen eylemlerin belirli kuralları çerçevesinde barışçıl bir formu olarak uygulandığı düşünüldüğünde sporcuların zaman zaman saldırgan davranışlarda bulunması -spor etiği açısından doğru bulunmamakla birlikte- doğal bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda çalışmamızda, sporcuların farklı demografik özelliklere göre saldırganlık davranışının nasıl değişkenlik gösterdiğini belirlemek hedeflenmiştir.

Saldırganlığı açıklamaya çalışan en eski kuram S. Freud ve K. Lorenz'in öncülüğünde Psikanalitik Yaklaşım'dır (Tiryaki, 2000). Freud'a göre insanlar fizyolojik ihtiyaçlarını hissettikleri gibi saldırganlık ihtiyacını da hisseder (Freedman, Sears, & Carlsmith, 1998). Bu kuram, saldırganlığı insanın cinsel ihtiyaçları ve yaşamını devam ettirici eylemleri engellendiği zaman ortaya çıkan bir davranış olarak kabul etmektedir (İkizler, 1994).

Biyolojik Kuram'a göre saldırganlık, insan organizmasından ileri gelmektedir. Saldırganlığın asıl kaynağını tespit edebilmek için testosteron hormonu, kromozomlar ve beyin gibi organlar incelenir. Bu kuram, içgüdülerin saldırganlığı yeterince açıklayamadığını iddia eder ve saldırgan davranışların biyolojik

* Ege Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Lisans Öğrencisi

** Arş. Gör., Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yönetimi Bilimleri Anabilim Dalı.

*** Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü.

ve genetik faktörlerden bağımsız olmadığını vurgular (Tremblay, Harput, & Archer, 2005). Bu kuram temelinde yapılan çalışmalarda, erkeklerdeki fazladan bir Y kromozomunun ve beyinde hipotalamus, mezensefalon, amigdalanın uyarılmasının saldırgan davranışlara neden olduğu ve dolayısıyla saldırganlık ile kromozomlar arasında ilişki bulunduğu yönünde bulgular elde edilmiştir (Acet, 2005). Ayrıca erkeklerde kadınlara kıyasla, engellenme ve zorlanma durumlarına karşı kaygıyı ve öfkeyi arttıran kandaki adrenalin ve noradrenalin düzeyinin daha fazla yükseldiği tespit edilmiştir (Köknel, 1996).

Dollard, Miller, Doob, Mowrer, and Sears (1939)'a göre yaptıkları araştırmaların sonucu saldırganlık davranışının engellenmenin bir sonucu olduğunu ortaya koymaktadır. Yani engellenme durumu insan organizmasında mutlaka saldırganlık güdüsünden önce yerini alır. Bu tezin ortaya atılmasıyla Engellenme-Saldırganlık Kuramı ortaya çıkmıştır. Bir basketbol oyuncusunun bir smaç gerçekleştirmek üzereyken rakip oyuncunun bloğuyla engellenmesi ve bu eylemin ardından müsabaka içinde saldırgan bir davranışın ortaya çıkması bu kuramın iddialarına örnek olarak verilebilir.

Bronfenbrenner (2009)'a göre insan gelişimi bireysel ve çevresel özelliklerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bireysel ve çevresel özellikler; bireysel, ailevi, okul, akran faktörleri ve topluma özgü faktörler olarak detaylandırılmaktadır. Bu faktörler saldırganlıkla ilişkili risk faktörleri olarak ele alınmakta ve ergen bireylerin saldırganlık davranışlarıyla örneklendirilmektedir. Bu teori "Ekolojik Kuram" olarak adlandırılmıştır.

Berkowitz (1993)'ün çalışmalarına dayanan İpucu-Uyarılmışlık Kuramı'na göre her saldırganlık davranışının kaynağı bir engellenmeye dayanmamaktadır. Bunun nedeni her engellenmenin niyete bağlı olarak farklı algılanabileceği düşüncesidir. Engellemelerin saldırganlıkla sonuçlanabilmesi için saldırgan davranışta bulunacak kişinin engellenme konusuyla ilgili bir geçmişinin olması gerekmektedir. Dolayısıyla saldırganlık davranışı engellenme karşısında bir tepki olarak öğrenilmektedir.

Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre saldırganlık, amaca ulaşmak için haklı olarak sergilenen bir davranış biçimidir. Bandura saldırganlığı, üç aşamada tanımlamaktadır. Bunlardan birincisi saldırganlığın kökeni, nasıl geliştiği ve nasıl öğrenildiğidir. İkincisi, saldırganlığı ortaya çıkaran etkenlerdir ve üçüncüsü ise saldırganlığın ortaya çıkışından sonra nasıl süreklilik kazandığıdır. Aynı zamanda saldırganlığın doğuştan gelen ya da içgüdüsel bir özellik olmadığını, edimsel koşullanma ya da gözlemsel öğrenme ile kazanılan bir özellik olduğunu öne sürmektedir (Bandura, 1973)

Bilişsel Yeni Çağrışım Kuramı'na göre rahatsızlık verici olaylar (engelleme, zorlama, kışkırtma vb.) olumsuz bir duygu yaşanmasına neden olmaktadır. Bu tarz deneyimler sonucu kazanılan olumsuz duygu, saldırganlık eğilimini çağrıştıran çok sayıdaki düşünceyi ve anıyı, aynı zamanda dışa vurumcu motor ve psikolojik tepkileri otomatik olarak uyarmaktadır. Bunun sonucunda saldırganlık, eğilim olmanın ötesine geçip davranış olarak ortaya çıkmaktadır (Berkowitz, 1989)

Huesmann and Miller (1994)'e göre bireyler saldırganlığı çocukluk döneminde kitle iletişim araçlarını gözlemleyerek öğrenmektedir. Bu gözlemeden edinilen bilgiler şemalar halinde örgütlenerek anlamlandırılmakta ve neticesinde davranışlara yön kazandırmaktadır. Çevrede gerçekleşen olayın tanımlanması, bu olaya nasıl tepki verilmesi gerektiği ve olası sonuçlarının ne olacağı konusu, şemada bu olayın karşılığının hangi role denk geldiğiyle ilişkilendirilir ve davranışa dökülür.

Festinger (1954)'ün geliştirdiği Sosyal Kimlik Kuramı'nda ise birey davranışlarının içinde bulunduğu gruptan nasıl etkilendiği incelenmektedir. Araştırmalara göre birey grup içerisindeyken dahi kendi kimliğini kaybetmemekte ancak diğer grup üyeleriyle paylaştığı sosyal bir kimliği tercih etmektedir. Grubun inançlarını, tutumlarını benimsemektedirler. Bu durum grup üyelerinin diğer gruplara karşı önyargılı olma ve saldırganlık gösterme eğilimine neden olur. Sosyal Kimlik Kuramı'nda iddia edilen teoriler, özellikle takım sporlarında sporcuların düşmanca tavırlar içeren "biz ve onlar" algısıyla hareket etmesi ile örneklendirilebilir.

2. YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir ilinde yer alan spor kulüplerinde resmi turnuvalara müsabık olarak spor yapmakta olan takım sporcuları ve bireysel sporcular oluşturmaktadır. Örneklem grubunda ise 2016-2017 sezonunda, İzmir ilindeki kulüplere bağlı olarak spor yapan ve toplamda 253 kişiden oluşan basketbolcular, hentbolcular ve atletler katılımcı olarak yer almaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Birinci bölümde araştırmacılar tarafından düzenlenen, demografik özelliklerin bulunduğu kişisel bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümde Buss and Perry (1992) tarafından geliştirilen ve Madran (2012) tarafından Türkçe formunun geçerlilik-güvenilirlik çalışması yapılan Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) yer almaktadır. Ölçek 29 madde ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar "Fiziksel Saldırganlık", "Öfke", "Düşmanlık",

“Sözel Saldırganlık” olarak adlandırılmıştır. Ölçek maddelerinin cevap seçenekleri 5’li Likert modeline göre düzenlenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında SPSS 22 programı kullanılmıştır. Demografik özellikler bağımsız değişken olarak ele alınarak, gruplar arasında kıyaslama yapabilmek amacıyla Bağımsız-Örnek T Testi’nden (Independent-Samples T Test) yararlanılmıştır. Bu testte istatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1: Demografik Özelliklere Göre Katılımcıların Dağılımı

Bağımsız Değişken		n	%
Cinsiyet	Erkek	131	51,8
	Kadın	122	48,2
Yaş (Ort.=22,5)	Ortalama altı	144	56,9
	Ortalama üstü	109	43,1
Medeni Hal	Evli	39	15,4
	Bekar	214	84,6
Eğitim Durumu	Lise	47	18,6
	Üniversite	206	81,4
Spor Branşı	Takım	127	50,2
	Bireysel	126	49,8
Toplam		253	100

Araştırmaya katılan sporcuların demografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre %51,8’ini (n=131) erkekler, %48,2’sini (n=122) kadınlar oluşturmaktadır. Yaş değişkenine göre katılımcıların yaş ortalaması alınarak 22,5 sonucu elde edilmiş ve %56,9’unu (n=144) yaş ortalamasının altında olanlar, %43,1’ini (n=109) yaş ortalamasının üstünde olanlar oluşturmaktadır. Medeni hal değişkenine göre katılımcıların %15,4’ünü (n=39) evli sporcular, %84,6’sını (n=214) bekar sporcular oluşturmaktadır. Eğitim durumu değişkenine göre katılımcıların %18,6’sını (n=47) lise, %81,4’ünü (n=206) üniversite mezunu sporcular oluşturmaktadır. Spor branşı değişkenine göre bakıldığında ise katılımcıların %50,2’sini (n=127) takım sporlarıyla uğraşanlar, %49,8’ini (n=126) bireysel sporlarla uğraşanlar oluşturmaktadır.

Tablo 2: Cinsiyet Değişkenine Göre Elde Edilen Değerler

Alt boyut	Ortalama		t	p
	Erkek	Kadın		
Fiziksel saldırganlık	3,2044	2,7432	4,855	,000*
Öfke	3,1810	2,9813	2,506	,013*
Düşmanlık	3,2857	3,0340	2,768	,006*
Sözel saldırganlık	3,2947	3,0443	2,662	,008*
Toplam	3,2359	2,9251	3,903	,000*

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; tüm alt boyutlarda ve toplam değerde $p \leq 0,05$ düzeyinde, erkek sporcular ile kadın sporcular arasında istatistiksel anlamlılık değeri taşıyan fark vardır. Her iki grubun ortalamalarına bakıldığında; “Fiziksel Saldırganlık” alt boyutunda $3,20 > 2,74$, “Öfke” alt boyutunda $3,18 > 2,98$, “Düşmanlık” alt boyutunda $3,29 > 3,03$, “Sözel Saldırganlık” alt boyutunda $3,29 > 3,04$ ve ölçeğin toplamında $3,24 > 2,93$ değerleri ile erkek katılımcıların daha yüksek puanlara ve dolayısıyla daha saldırgan tutumlara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Yaş Değişkenine Göre Elde Edilen Değerler

Alt boyut	Ortalama		t	p
	Ortalama altı	Ortalama üstü		
Fiziksel saldırganlık	2,9090	3,0785	-1,692	,092
Öfke	3,0546	3,1245	-,855	,394
Düşmanlık	3,1260	3,2149	-,929	,354
Sözel saldırganlık	3,1597	3,1927	-,332	,741
Toplam	3,0455	3,1395	-1,115	,266

Katılımcıların yaş değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; tüm alt boyutlarda ve toplam değerde $p \leq 0,05$ düzeyinde, yaş ortalaması altında olan sporcular ile yaş ortalaması üstünde olan sporcular arasında istatistiksel anlamlılık değeri taşıyan fark yoktur.

Tablo 4: Medeni Hal Değişkenine Göre Elde Edilen Değerler

Alt boyut	Ortalama		t	p
	Evli	Bekar		
Fiziksel saldırganlık	3,1197	2,9569	1,203	,234
Öfke	3,1722	3,0688	,916	,364
Düşmanlık	3,3626	3,1282	1,553	,127
Sözel saldırganlık	3,2821	3,1542	,860	,394
Toplam	3,2157	3,0624	1,245	,219

Katılımcıların medeni hal değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; tüm alt boyutlarda ve toplam değerde $p \leq 0,05$ düzeyinde, evli sporcular ile bekar sporcular arasında istatistiksel anlamlılık değeri taşıyan fark yoktur.

Tablo 5: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Elde Edilen Değerler

Alt boyut	Ortalama		t	p
	Lise	Üniversite		
Fiziksel saldırganlık	2,9574	2,9876	-,222	,825
Öfke	3,1915	3,0603	1,257	,213
Düşmanlık	3,1216	3,1741	-,455	,650
Sözel saldırganlık	3,2638	3,1534	,855	,396
Toplam	3,1196	3,0783	,388	,699

Katılımcıların eğitim durumu değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; tüm alt boyutlarda ve toplam değerde $p \leq 0,05$ düzeyinde, lise mezunu sporcular ile üniversite mezunu sporcular arasında istatistiksel anlamlılık değeri taşıyan fark yoktur.

Tablo 6: Spor Branşı Değişkenine Göre Elde Edilen Değerler

Alt boyut	Ortalama		t	p
	Takım	Bireysel		
Fiziksel saldırganlık	2,7944	3,1711	-3,899	,000*
Öfke	3,0079	3,1621	-1,926	,055
Düşmanlık	3,0169	3,3129	-3,264	,001*
Sözel saldırganlık	3,0850	3,2635	-1,876	,062
Toplam	2,9511	3,2219	-3,364	,001*

Katılımcıların spor branşı değişkenine göre elde edilen bulgular incelendiğinde; "Fiziksel saldırganlık", "Düşmanlık" alt boyutlarında ve toplam değerde $p \leq 0,05$ düzeyinde, takım sporlarıyla uğraşan sporcular ile bireysel sporlarla uğraşan sporcular arasında istatistiksel anlamlılık değeri taşıyan fark vardır. Her iki grubun ortalamalarına bakıldığında; "Fiziksel Saldırganlık" alt boyutunda $3,17 > 2,79$, "Düşmanlık" alt boyutunda $3,31 > 3,02$ ve ölçeğin toplamında $3,22 > 2,95$ değerleri ile bireysel sporlarla uğraşan sporcuların daha yüksek puanlara ve dolayısıyla daha saldırgan tutumlara sahip olduğu görülmektedir.

"Öfke" ve "Sözel saldırganlık" alt boyutlarında ise $p \leq 0,05$ düzeyinde istatistiksel anlamlılık değeri taşıyan fark yoktur.

4. SONUÇ

Cinsiyet değişkenine göre elde edilen değerlere bakıldığında, tüm faktörlerde ve toplamda erkeklerin kadınlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum antropolojik açıdan değerlendirildiğinde ilkel çağlardan beri erkekler atfedilen toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklanabilir. Biyolojik cinsiyet gereği erkeklerin fiziksel gücünün istisnai durumlar hariç kadınlara göre daha fazla olması toplumsal olarak da erkeğe koruyucu, kollayıcı, avlayıcı roller biçmiştir. Bu norm nesilden nesle aktarılarak günümüze kadar gelmiş ve erkeklerin içindeki saldırganlık güdüsünü canlı kılmış olabilir. Averill (1983) sıklık açısından kadınların erkekler benzer yoğunlukta öfkelenildiğini ve bunun benzer sebeplerle gerçekleştiğini belirtmektedir. Öfkenin belli edilme şekli ise kadınlarda dolaylı yoldan gerçekleşirken erkeklerde direkt olarak gerçekleşmektedir (Sharkin, 1993). Direkt olarak gerçekleşen bu eylemlerin fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık biçiminde ortaya çıktığı düşünülebilir. Bu çalışmayı destekler nitelikte, Bettencourt ve Miller (1996), Tuzgöl (1998), Hamby ve Sugarman (1999), Rabiner, Coie, Miller-Johnson, Boykin, ve Lochman (2005) erkeklerin saldırganlık düzeylerinin daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Ancak; Hatunoğlu (1994), Ağlamaz (2006) ve Güner (2006) cinsiyetin saldırganlığı etkileyen bir unsur olmadığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Doğan (2001) ise kadınların saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bu sonuçlar, saldırganlık düzeyi konusunda bireylerin yetiştiği kültürün etkili olduğunu göstermektedir (Kırımoğlu, Parlak, Dereceli, & Kepoğlu, 2008).

Spor branşı değişkenine göre elde edilen değerlere bakıldığında Fiziksel Saldırganlık, Düşmanlık faktörlerinde ve toplamda bireysel sporlarla uğraşan sporcuların takım sporlarıyla uğraşan sporculara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç; spor faaliyetleri esnasında takım sporcularının sosyal davranış sergilemeyi devam ettirebilmesi fakat bu durumun aksine bireysel sporcuların daha çok kendisiyle baş başa kalıp içsel dünyasını diğer bireylerle paylaşamamasından kaynaklı olabilir. Öfke hissinin ilk meydana geldiği anda diğer bireylerle paylaşılmaması öfkenin boyutunu arttırabilmekte ve paylaşıldığı anda da bir patlama şeklinde saldırganlık eylemleriyle beraber meydana gelebilmektedir. Bu çalışmaya paralel olarak, Kuruç ve Bayar (1989) ve Tutkun, Güner, Ağaoğlu, ve Soslu (2010) bireysel sporcuların takım sporcularına göre daha saldırgan oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ancak, Dalbudak, Ramazanoğlu, Beyleroğlu, Gökyürek, ve Okan (2016) ve takım sporcuları ile bireysel sporcular arasında fark olmadığı sonucuna ulaşan sonuçlar elde etmişlerdir. Bu durum saldırganlığın kültürden kültüre sporcular arasında değişkenlik gösterebileceğine işaret etmektedir.

Araştırmada yaş, medeni hal ve eğitim durumuyla ilgili gruplar arasında anlamlı kabul edilebilecek bir farka rastlanmamıştır. Bu demografik özelliklerle ilgili istatistiksel farklılıklara rastlanmamasına rağmen yaş unsurunun hayat deneyimiyle bağlantılı olarak, medeni hal unsurunun aile içi iletişimle bağlantılı olarak, eğitim durumu unsurunun ise alınan eğitim kalitesiyle bağlantılı olarak saldırganlık düzeyini arttırıcı ya da azaltıcı etkisi olabileceğini düşünmekteyiz. Bu unsurların ele alındığı fazla sayıda çalışma olmaması daha derinlemesine yorumlar yapabilmeyi güçleştirmektedir.

Sporcuların saldırganlık davranışları yönetsel açıdan zaman zaman problemlere yol açabilmektedir. Çünkü sporcular, saldırganlık davranışlarını sadece müsabaka dışı sivil hayatlarında gerçekleştirmeyip müsabaka içerisinde de gerçekleştirebilmektedirler. Bazı sporcuların sivil hayatta çok sakin bir yapıya sahip olmalarına rağmen spor faaliyetleri esnasında agresif tavırlar sergilediği bilinmektedir. Spor yöneticilerinin, sporcularının saldırganlık tutumlarını bilimsel araştırma yöntemlerinden faydalanarak tespit etmeleri, saldırganlık eylemlerine yönelik reaktif çözüm arayışlarına girmeleri yerine proaktif çözümlerle süreci kontrol altında tutmalarını sağlayabilir.

Öneriler

Spor bilimleri alanında saldırganlık düzeyi konusunda daha net fikirler elde edilebilmesi için;

- Çalışmaların tek bir branş içerisinde yürütülüp yaş ve lig kademesine göre incelenmesinin,
- Bireysel sporcuların kendi içerisinde branşlara ve diğer demografik özelliklere göre nasıl farklılıklar gösterdiğinin incelenmesinin,
- Takım sporcularının kendi içerisinde branşlara ve diğer demografik özelliklere göre nasıl farklılıklar gösterdiğinin incelenmesinin,

aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ACET, M. (2005). *Sporda Saldırganlık ve Şiddet*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- AĞLAMAZ, T. (2006). *Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Puanlarının Kendini Açma Davranışı, Okul Türü, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Öğrenim Düzeyi ve Ailenin Aylık Gelir Düzeyi Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- ALPMAN, C. (1972). *Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- AVERILL, J. R. (1983). Studies on Anger and Aggression. *American Psychologist*, 38(11), 1145-1160.
- BANDURA, A. (1973). Social Learning Theory of Aggression. In J. F. Knutson (Ed.), *The Control of Aggression: Implications From Basic Research*. New Jersey: Transaction Publishers.
- BERKOWITZ, L. (1989). Frustration-Aggression Hypothesis; Examination and Reformulation. *Psychological Bulletin*, 106(1), 59-73.
- BERKOWITZ, L. (1993). *Aggression: Its Causes, Consequences and Control, A Social Psychological Analysis*. New York: McGraw-Hill Press.
- BETTENCOURT, B., & MILLER, N. (1996). Gender Differences in Aggression As a Function of Provocation: A Meta Analysis. *Psychological Bulletin*, 119(3), 422.
- BRONFENBRENNER, U. (2009). *The Ecology of Human Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- BUSS, H. A., & PERRY, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452.
- DALBUDAK, İ., RAMAZANOĞLU, F., BEYLEROĞLU, M., GÖKYÜREK, B., & OKAN, İ. (2016). Spor Bilimleri Fakültesindeki Performans Sporcusu ve Spor Yapmayan Meslek Yüksekokulundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi Isparta Örneği. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 51-66.
- DOĞAN, S. (2001). *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzelere Mensup Ergenlik Çağındaki Kız ve Erkeklerin Saldırgan Davranışlarıyla Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler*. (Yüksek Lisans), Kocaeli Üniversitesi, İzmit.
- DOLLARD, J., MILLER, N. E., DOOB, L. W., MOWRER, O. H., & SEARS, R. R. (1939). *Frustration and Aggression*. New Haven: Yale University Press.
- FESTINGER, L. A. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140.
- FREEDMAN, J. L., SEARS, D. O., & CARLSMITH, J. M. (1998). *Sosyal Psikoloji* (A. Dönmez, Trans. 3 ed.). Ankara: İmge Kitabevi.
- GÜNER, B. Ç. (2006). *Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- HAMBY, S. L., & SUGARMAN, D. B. (1999). Acts of Psychological Aggression Against a Partner and Their Relation to Physical Assault and Gender. *Journal of Marriage and The Family*, 61(4), 959-970.
- HATUNOĞLU, A. (1994). *Ana-Baba Tutumları ile Saldırganlık Arasındaki İlişkiler*. (Yüksek Lisans), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- HUESMANN, L. R., & MILLER, L. S. (1994). Long-term Effects of Repeated Exposure to Media Violence in Childhood. In L. R. Huesmann (Ed.), *Aggressive Behavior: Current Perspectives* New York: Planum Press
- İKİZLER, C. (1994). *Sporda Başarının Psikolojisi* (2 ed.). İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- KIRIMOĞLU, H., PARLAK, N., DERECELLİ, Ç., & KEPOĞLU, A. (2008). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelemesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 147-154.
- KORUÇ, Z., & BAYAR, P. (1989). Sporun Kişilik Üzerine Etkileri Araştırma Raporu. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü.
- KÖKNEL, Ö. (1996). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- MADRAN, H. A. D. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23, 1-6.
- RABINER, D. L., COIE, J. D., MILLER-JOHNSON, S., BOYKIN, A. S. M., & LOCHMAN, J. E. (2005). Predicting The Persistence of Aggressive Offending of African American Males from Adolescence into Young Adulthood The Importance of Peer Relations, Aggressive Behavior and ADHD Symptoms. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 13(3), 131-140.
- SHARKIN, B. S. (1993). Anger and Gender: Theory, Research and Implications. *Journal of Counseling and Development*, 71(4), 386-389.
- TIRYAKI, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi - Kavramlar, Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- TREMBLAY, R. E., HARPUR, W. W., & ARCHER, J. (2005). *Development Origins of Aggression*. New York: The Guilford Press.
- TUTKUN, E., GÜNER, B. Ç., AĞAOĞLU, S. A., & SOSLU, R. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.
- TUZGÖL, M. (1998). *Examining Aggressiveness Levels of High School Students Whose Parents Have Different Attitudes in term of Various Variables*. (Yüksek Lisans), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.